

Politika az új evangelizáció fényében

WAPPLER ÁDÁM

1992-ben született Budapesten. Egyetemi tanulmányait a PPKE HTK teológia szakán végezte.

¹Ferenc pápa homíliája a Szent Márta házban, 2014. szeptember 5., <http://magyarkurir.hu/hirek/-az-evangelium-ujdonsag-ne-feljetek-valtozasoktol-az-egyhazi-ferenc-papa-homilija> (kutatás ideje: 2015. május 16.)

²Szent Iréneusz: *Adversus haereses*, IV, c. 34, n. 1: PG 7, pars prior, 1083: „Omnem novitatem attulit, semetipsum afferens.”

³Vö. Ferenc pápa: *Evangelii gaudium*. (Ford. Diós István.) Szent István Társulat, Budapest, 2014, 1.

⁴Ferenc pápa homíliája a Szent Márta házban, 2013. július 7., http://hu.radiovaticana.va/storico/2013/07/07/„ne_feljunk_az_egyhazi_strukturak_megujitasatol”_-ferenc_papa_szombat/ung-708398 (kutatás ideje: 2015. május 16.)

Bevezetés

Új bort, új tömlőkbe! (Mt 9,17). Ez az Evangélium újdonsága; arra int, hogy ne féljünk megváltoztatni a dolgokat az Evangélium törvénye szerint,¹ hiszen „(Krisztus) eljöveteleivel magával hozott minden újdonságot”.² Ebből a felszólításból és ezt szem előtt tartva fogalmazódik meg e dolgozat. Válasza és elfogadása annak a minden keresztények szóló meghívásnak, amely bevezet egy új, örömet sugárzó evangelizációs korszakba.³ Kereszténynek lenni „nem azt jelenti, hogy bizonyos dolgokat cselekszünk, hanem azt, hogy hagyjuk magunkat megújítani a Szentlélek által”.⁴ Olyan megújulásról van szó tehát, amely „mindenekelőtt szívünkben megy végbe”.⁵ És ez egyben az új evangelizáció fényében megvilágított politika és e dolgozat programja is: *Új bort, új tömlőkbe!*

Nem kívánunk sajátosan keresztény normákat meghatározni a társadalmi cselekvésre nézvést, hanem mint teológia, elsősorban egy „új spiritualitás” kialakításáról van szó, amelynek a társadalomkritikai szabadság térnyerésében kell megnyilvánulnia és hitelesnek bizonyulnia.⁶ A teológia művelésének új módjáról van szó, amelynek legfőbb forrása a szegényekkel való, Evangéliumtól ihletett szolidaritás,⁷ amelyben az Ige szolgálata és az egyház prófétai funkciója gyakorlásának kitüntetett útjával találkozhatunk.⁸

Annak feladatát tűzöm ki célul tehát, hogy az „új spiritualitás” jegyében feltárjam azokat az alapokat, amelyek kiindulásként szolgálhatnak a politikai cselekvés útján, s amelyek megvilágítják a keresztény hivatásból fakadó missziós elköteleződés és a politika egymásra irányultságát, összekapcsolódását. Ennek keretében egyfajta fogalmi harmonizálásra törekszem, annak érdekében, hogy bemutassam: a politika és a kereszténység, a politikai hivatás és az új evangelizáció szoros és elválaszthatatlan kapcsolatát.

Mindezt anélkül, hogy elvesznénk a részletekben, a lényegre összpontosítva, az Evangélium egyértelmű társadalmi vetületét felmutatva és felvázolva, együttműködve a Lélek mindent megújító és felszabadító tevékenységével.

I. Politika mint evangelizáció

1. Fogalmi harmonizálás és megközelítés

A politika az új evangelizáció fényénél fogva ragyogó megvilágításba kerül, s elnyerve valódi értékét és tartalmát, új távlatokat nyithat és

- ⁵Uo.
- ⁶Johann Baptist Metz: *Az új politikai teológia alapkérdései*. (Ford. Görföl Tibor et al.) L'Harmattan, Budapest, 2004, 68.
- ⁷Vö. Gustavo Gutiérrez: *A Theology of Liberation*. Orbis Books, Maryknoll, New York, 1973.
- ⁸Az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsa: *Az egyház társadalmi tanításának kompendiuma*. (Ford. Dér Katalin és Horváth Pál.) Szent István Társulat, Budapest, 2007, 67.
- ⁹Vö. II. János Pál: *Sollicitudo rei socialis*. (Ford. Kiss László.) Szent István Társulat, Budapest, 1988, 3.
- ¹⁰XVI. Benedek: *Caritas in veritate*. (Ford. Dér Katalin és Horváth Pál.) Szent István Társulat, Budapest, 2009, 2.
- ¹¹Az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsa: i. m. 207.
- ¹²Vö. VI. Pál: *Discorso alla sede della FAO, nel XXV anniversario dell'istituzione* (1970. november 16.): *Insegnamenti di Paolo VI*, VIII (1970) 1153.
- ¹³Johann Baptist Metz: i. m. 59.

új lehetőségeket hozhat magával.⁹ Jóllehet a politika fogalma a történelem folyamán bepiszkolódott, befeketedett és szinte szinonimája lett a korrupciónak, az egyház társadalmi tanítása világossá teszi, hogy a politika a szeretet egyik legmagasabb formája, mert a közjót szolgálja. Ugyanis a szeretet — mint az Istennel és az embertársal való személyes viszony valódi tartalma — nem csupán a mikro-viszonyainknak, hanem a makro-viszonyoknak, a társadalmi, gazdasági és politikai kapcsolatoknak is vezérelve.¹⁰ Vagyis nem pusztán „az egyéni cselekvés hajtóerejeként fogjuk fel, hanem egyúttal olyan erőként, amely új utakat tud találni a mai világ problémáival való szembesülésben, képes teljes mélységükben, belső szerkezetükben megújítani a társadalom szerveződéseit és jogrendjét. Ebben a társadalomban a szeretet társadalmi és politikai szeretetté lesz.”¹¹ Ez pedig képessé tesz minket arra, hogy szeressük a közjót.¹²

A politika az új evangelizáció fényében nem engedi meg, hogy a szeretet eme formája spekuláció, korrupció és árusítás fészkevé silányodjon, és ily módon „nem fogható fel pusztán a hatalom társadalomra alkalmazásának taktikájaként, a hatalomnak a társadalmon belüli kiterjesztéseként, a hatalom gyakorlásának stratégiájaként és technikájaként”.¹³ Nem tabutéma, nem egy elvont, az ember hétköznapjaitól független valami, hanem éppen az ember életét alapvetően és minden téren érintő, meghatározó szolgálat. Jól látjuk a politika beszennyeződését, és az abból való társadalmi kiábrándultságot és közömbösséget, amelynek okai részben érthetőek, de a mi dolgunk nem a csüggedés, hanem a remény meghirdetése és tettekre váltása. „Hiszen Isten nem a csüggedtség, hanem az erő, a szeretet és a józanság lelkét adta nekünk” (2Tim 1,7).

A politika az új evangelizáció fényében és az egyház társadalmi tanítása szerint nem valamiféle „harmadik út”,¹⁴ mégis arra indít, hogy új utakat¹⁵ keressünk, hiszen „minden hiteles evangelizáló cselekvés mindig »új«”.¹⁶ Ahogyan az egyház maga is szüntelen és folytonos megújulásra szorul,¹⁷ ugyanúgy szükségünk van arra, hogy újragondoljuk „mindazt, ami a társadalmi rendet és a közjó megvalósítását érinti”,¹⁸ hogy „a nagy társadalmi elvek ne maradjanak pusztán általános, senkit meg nem szólító útmutatások”,¹⁹ és hogy „valóban haktékonyak legyenek a mai, bonyolult helyzetekben is”.²⁰

Mivel a kereszténység a cselekvés kultúrája, ezért e hivatás a tettek mezejére küld mindnyájunkat. Nem elégszünk meg a középszerűséggel, amely csak őriz és véd, hanem magunkhoz ragadjuk a kezdeményezést. Ez azt jelenti, hogy a közösség „képes megtenni az első lépést, képes félelem nélkül kezdeményezni, elébe menni a másoknak, keresni a távollévőket, és kimenni az útkeresztelésekre, hogy meghívja a kirekesztetteket”.²¹ Mi nem lehetünk Pilátusok, akik mossák a kezüket, és a pályán kívül szurkolnak.²² „Krisztus szeretete ösztönöz minket” (2Kor 5,14), hogy elkötelezve magunkat a másik emberért, a közjőért, részt vegyünk a politikában, vagyis a közjó szolgálatában és alakításában. Ez pedig nem csupán lehetőség, hanem kö-

¹⁴Vö. II. János Pál:
Sollicitudo rei socialis,
i. m. 41.

¹⁵Ferenc pápa: *Evangelii
gaudium*, i. m. 201.

¹⁶Uo. 11.

¹⁷Vö. GS, 21.

¹⁸II. János Pál:
Ecclesia in America,
(1999. január 22.) 27:
AAS 91 (1999), 762.

¹⁹Ferenc pápa: *Evangelii
gaudium*, i. m. 182.

²⁰Az Igazságosság és
Béke Pápai Tanácsa: i. m. 9.

²¹Ferenc pápa: *Evangelii
gaudium*, i. m. 24.

²²Ez vonatkozik egyrészt
az igazság nem ismerésé-
re, illetve meg nem vallásá-
ra, másrészt a gyávaság,
a lustaság, a kényelem és
a közömbösség magatar-
tására, valamint arra, hogy
ezek milyen következmé-
nyekkel bírnak (Isten
Fiának elítélése).

²³A *Katolikus Egyház
Katekizmus*a. (Ford. Diós
István.) Szent István
Társulat, Budapest,
2002, 1913–1917.

²⁴GS, 24.

²⁵Johann Baptist Metz:
*Szenvedéstörténet és
megváltástörténet*.

telesség is.²³ Isten szeretete nem választható el a felebarát szeretetétől,²⁴ hanem bátor elköteleződést kíván, „végső soron ugyanis a kereszténység mibenléte abban mutatkozik meg, hogy a nevében nem csupán a Szentet, de a világot és a világ szenvedéstörténetét sem szabad elveszítegetni egy tál lencséért”.²⁵

A politika az új evangelizáció fényében mindannyiunk felé egy meghívás arra, hogy „lépjünk ki a saját kényelmünkéből, legyen bennünk bátorság eljutni az összes perifériára, ahol szükség van az Evangélium világosságára”.²⁶ Meghívás ez a „gyöngédség forradalmára”,²⁷ amelyet „szent nyugalanság” mozgat, amely nem hazaviszi a határt, hanem folyamatosan úton van, merész és a határokon él.²⁸ Nem lehetünk nyugodt, okoskodó és önmagukra összpontosító keresztények, mert különben álló vízzé válunk; olyanok, akik önmagukkal és önmagukért keresztények.²⁹ Olyanok, akik „alámérikülnek a vallásos gyakorlatokkal, terméketlen összejövetellekkel vagy üres szócsépléssel leplezett világias lelkiiségben”.³⁰ Ha valami, akkor éppen az igazságtalanság és a reménytelenség következtében szenvedő szegények és elnyomottak kiáltása kell, hogy szentül nyugtalanítsa és aggassza lelkiismeretünket. Mi „nem maradhatunk többé csöndben, nem várakozhatunk passzívan a templominkon belül”,³¹ hanem a keresztény hivatásból fakadóan, bátran síkra kell szállni az igazság szolgálatában, a szegények és elnyomottak mellett, ugyanis ők „az Evangélium kiváltságos címzettjei ma és mindenkor”.³²

2. Az Evangélium szívéből

Tudatosítani kell magunkban, és hangsúlyozni kell, hogy az egyház missziós hivatásának — amely az élet minden területére szól — gyümölcset nem önmaga erejéből szüli, hanem mozgatórugója, meghatározója és mintája mindig az Evangélium. „...tegyétek tanítványommá mind a népeket!” (Mt 28,19), „Menjetek el az egész világra, és hirdessétek az Evangéliumot...” (Mk 16,15). Ez a missziós parancs. És ez az egyház feladata, amely egyház természetéből fakadóan missziós egyház. De mit jelent az Evangélium hirdetése, és hogyan kell teljesítenünk ezt a hivatást? „Az Evangélium nem az egyház belső szervezeti szabályzata. Nem egy titokzatos könyv, amit néhány kiválasztott megkap, hogy ezt olvassák, de másnak meg ne mutassák. Az Evangélium az élet útja.”³³

Az Evangélium szívéből evangelizálni: evangéliumi indítást jelent ez; az Evangélium mint örömhír hirdetését, amely kitörő öröm, s amelyet nem tudunk magunkba zárni, és amely egyszerre kötelességünk is. „Jaj nekem ugyanis, ha nem hirdetem az Evangéliumot” (1Kor 9,16). Az Evangélium szívéből evangelizálni azt jelenti, hogy az Evangélium hirdetői magából az Evangéliumból élnek (1Kor 9,14). Nem magunknak kell feltalálni az Evangélium tartalmát, hiszen az „ugyanaz tegnap, ma és mindörökké” (Zsid 13,8). „Maga az Úr. (...) Mi nem betűket, nem szavakat, nem törvényeket hirdetünk, hanem

(Ford. Görfői Tibor.)
L'Harmattan, Budapest,
2005, 113.

²⁶Ferenc pápa: *Evangelii
gaudium*, i. m. 20.

²⁷Vö. uo. 88.

²⁸*Jó napot! Ferenc pápa
vagyok. Jézus Társasága
Magyarországi Rendtar-
tománya, Budapest,
2013, 44.*

²⁹Ferenc pápa üzenete
az argentin Concepción
Egyházmegye híveinek,
2013. augusztus 17.,
<http://www.magyarokurir.hu/hirek/ferenc-papa-legyetek-nyugtalan-keresztények> (kutatás
ideje: 2015. május 16.)

³⁰Ferenc pápa: *Evangelii
gaudium*, i. m. 207.

³¹A Latin-Amerikai és
Karibi Püspökök V.
Általános Konferenciája:
Aparecidai dokumentum
(2007. május 31.), 548.

³²XVI. Benedek: *Beszéd a
brazíliai püspökökhöz
São Pauló-i székesegy-
házban rendezett találko-
zó alkalmával* (2007.
május 11.), 3: AAS 99
(2007), 428.

³³Hollai Antal:
A csend hangjai.
Szent István Társulat,
Budapest, 2015, 14.

³⁴Uo.

Jézus Krisztust. A barátunkat, aki szeretetével magához von bennünket és vezet az üdvösség útján. Megérintjük Őt, mert közöttünk van.”³⁴ Igen, Jézus a legjobb evangelizáló és a személyes Evangélium, aki különösen azonosul a legkisebbekkel.³⁵ Maga Jézus a példa az evangelizálás mikéntjére, és arra, hogy ne zárkózzunk elefántcsont-tornyokba, hanem kilépve önmagunkból, forduljunk oda a másik ember felé. Az Evangélium üzenete elköteleződésre szólít fel, hiszen „[a]z Isten Fiába vetett igaz hit elválaszthatatlan az önátadástól, a közösséghez tartozástól, a szolgálattól...”³⁶

Megmutatkozik tehát, hogy „[a] társadalmi dimenzió nem az egyetlen, de lényegi és kikerülhetetlen dimenziója az Evangélium hirdetésének”.³⁷ Vagyis illetőségét az Evangéliumból meríti.³⁸

Így tehát látható, hogy maga a politika is — mint a közjó szolgálata, és az igazságosság előmozdítása — evangelizációs küldetés, egy missziós hivatás, amely a Jézus által meghirdetett Evangéliumból forrászik, arra épül. Éppen ezáltal kerülhetjük el annak veszélyét, hogy ideológiává silányítsuk az új evangelizáció fényében megfogalmazott politikát, amely úgy csak bizonyos érdekkörök javát tartaná szem előtt, ahelyett, hogy az üdvösség evangéliumi üzenetének teljességében szemlélné és váltaná tettekre az emberi felszabadulásért való harcot.³⁹

Az Evangélium szívéből táplálkozó hit útnak indít — szakítva a kényelmességgel és az individualizmussal —, és felébreszti bennünk a vágyat, hogy megváltoztassuk a világot, és hogy értékeket adjunk át; ezáltal lesz a hitünk hiteles.⁴⁰ Az evangelizáció és a politika kapcsolata „tisztán evangéliumi, mert a szeretetben gyökerezik”⁴¹ és — ahogy fogalmaztunk már — a politika a szeretet egyik legmagasabb foka. Erről az egységről tanúskodnak Ferenc pápa gondolatai is: „Az evangelizáció szempontjából mit sem érnek a misztikus elhatározások erős társadalmi és missziós elkötelezettség nélkül, de a társadalmi és lelkipásztori eszmefuttatások és gyakorlatok sem érnek semmit a szívet átforgató lelkiség nélkül.”⁴²

Társadalmi elköteleződésről van szó tehát, amely az egyház próféta küldetésének megnyilvánulása, s amely a rossznak és az igazságtalanságnak a leleplezését is magában foglalja,⁴³ ugyanis „[a]z evangelizáció nem hunyhat szemét súlyos problémák előtt, amelyek ma az embereket foglalkoztatják, amilyenek az igazságosság, a szabadság, a fejlődés és a világbéke. Ha ezekkel nem törődünk, elfeledkezünk a szenvedő embertársak iránti szeretet evangéliumi tanításról.”⁴⁴ Jogos tehát a kérdés: „Hogyan is lehetne hirdetni a szeretet új parancsát, ha ugyanakkor közömbösen hagy az igazságosság, a béke és az igazi emberi fejlődés kérdése?”⁴⁵

A kereszténység és a politikai hivatás szorosan összetartozik; nem hogy nincsenek ellentétben egymással, hanem egységük éppen hogy arra szólít, hogy elköteleződjünk a másik felé, hogy mint só és kovász megtermékenyítsük, és mint „jó illat” megszenteljünk a társadalmat, kezdve a családtól, különböző közösségeinktől a nemzetet át az egész világot.

³⁵Ferenc pápa: *Evangelii gaudium*, i. m. 209.

³⁶Uo. 88.

³⁷Az Igazságosság és Béke Pápai Tanácsa: i. m. 526.

³⁸Uo. 68.

³⁹VI. Pál: *Evangelii nuntiandi*. (Ford. Várnai Jakab.) Szent István Társulat, Budapest, 2012, 38.

⁴⁰Ferenc pápa: *Evangelii gaudium*, i. m. 183.

⁴¹VI. Pál: *Evangelii nuntiandi*, i. m. 31.

⁴²Ferenc pápa: *Evangelii gaudium*, i. m. 262.

⁴³II. János Pál: *Sollicitudo rei socialis*, i. m. 41.

⁴⁴VI. Pál pápa megnyitó beszéde a 3. ált. püspöki szinóduson (1974. szeptember 27.): AAS 66 (1974) 562.

⁴⁵VI. Pál: *Evangelii nuntiandi*, i. m. 31.

⁴⁶Martin Buber: *A próféták hite*. (Ford. Bendl Júlia.) Atlantisz, Budapest, 1998, 280.

⁴⁷Rózsa Huba: *Üdvösség-közvetítők az Ószövetségben*. Szent István Társulat, Budapest, 2005, 17.

II. Próféta küldetés

A 72. zsoltárban megismerhetjük a király feladatait: ő a צדק („cedek”: társadalmi igazságosság) és a משפט („mispát”: jog előtti egyenlőség) védnöke, aki a שלום („shalom”: békés, harmonikus állapot) biztosítója, és akinek figyelme kiterjed a szegényekre.

Ennél a képnél felfedezhetjük a keresztény értelmiség »politikai« hivatásának mibenlétét is. Megjelenik előttünk a próféta, a próféta személye, aki a király helyett hivatott arra, hogy Isten birodalmának helytartója legyen,⁴⁶ s akinek feladata, hogy szerezzen igazságot a gyengének, a szegénynek, és tegye szabaddá az elnyomottat és a szűkölködőt (Zsolt 82,3–4). Isten a történelem folyamán, ahogy az Ószövetségben is — látva népe nyomorúságát és meghallva kiáltását — olyan embert küld népéhez, akik közvetíti üzenetét. „Akkor Izrael fiai az Úrhoz kiáltottak, és az Úr szabadítót támasztott nekik” (Bír 3,15). Ő a próféta (נביא „nabi”), a küldött, vagy ahogy a bibliai hagyomány közvetítői mivoltukat hangsúlyozva kifejezi: מלאך („mal’ak”: küldött; például 2Krn 36,15köv.; Iz 44,26; Ez 30,9), akinek „küldetése és feladata arra irányul, amit a biblikus tudomány szóhasználata az »üdvösségnek« nevez”.⁴⁷ Így válik a próféta üdvösségközvetítővé, amely üdvösség a héber Bibliában megszabadulást, megmenekülést is jelent.

Itt összekapcsolódik az elnyomás és a felszabadítás, amely mintegy képe a politikai hivatásnak is.⁴⁸ Miért ne vonhatnánk párhuzamot a próféta és az értelmiségi hivatás között?⁴⁹ Izajás próféta így vall küldetéséről: „Az Úr lelke nyugszik rajtam, mert az Úr kent föl engem. Elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, és meggyógyítsam a megtört szívűeket. Hogy szabadulást hirdessek a foglyoknak, és szabadságot a börtönök lakóinak. Hogy hirdessek az Úr kegyelmének esztendejét...” (Iz 61, 1–2). Az a hivatása, hogy „igazságot vigyen a nemzeteknek” (Iz 42,1), és hogy megszilárdítsa az igazságot a földön (42,4). Jeremiás próféta meghívása a politikai hivatás evangelizációs, missziós jellegéről tanúskodik számunkra. Az a feladata, hogy kilépve önmagából elmenjen azokhoz, akikhez Isten küldi (Jer 1,7), hogy országok fölé állítva gyomláljon és romboljon, pusztítson és szétszórjon, építsen és ültessen (Jer1,10).

Miért ne lehetne az értelmiségi is מלאך („mal’ak”); olyan küldött, aki elviszi Isten vigasztaló és felszabadító üzenetét a nemzeteknek, s mikor elvégezte feladatát, visszatér Istenhez?⁵⁰ Ma is szükség van arra, hogy újra meg újra visszatérjünk Istenhez missziós küldetésünk végzése közben, hogy újult erővel folytassuk utunkat, s hogy ne feledkezzünk meg arról az üzenetről, amit Isten ad számunkra. Ez a visszatérés az imádság, az Istennel való találkozás, a „hegyre való felmenetel”. Keresztény létünk abban áll, hogy folyamatosan felmegyünk az Istennel való találkozás hegyére, majd onnan leereszkedünk, és magunkkal hozzuk az onnan fakadó szeretetet és erőt, hogy magának Istennek a szeretetével szolgáljuk testvéreinket.⁵¹

⁴⁸Izajás és Jeremiás mellett Ámosz, Ezekiel, Ozeás, Mikeás és Zakariás próféták működése során is fellelhetjük az elnyomás, a kizsákmányolás és a jog csorbítása elleni szavakat.

⁴⁹Vö. Max Weber: *A tudomány és a politika mint hivatás.* (Ford. Glavina Zsuzsa.) Kossuth Kiadó, Budapest, 2004, 60–62.

⁵⁰Vö. Rózsa Huba: i. m. 17.

⁵¹XVI. Benedek pápa Úrangyala-imádsága a Szent Péter téren, 2013. február 24., <http://www.magyarokurir.hu/hirek/az-ima-fontossagara-figyelmeztetett-benedek-papa> (kutatás ideje: 2015. június 11.)

⁵²Vö. Martin Buber: i. m. 279–280.

⁵³Ferenc pápa: *Evangelii gaudium*, i. m. 218.

⁵⁴Vö. Gerhard von Rad: *Az Ószövetség teológiája.* (Ford. Görföls Tibor.) Osiris Kiadó, Budapest, 2007, 107.

⁵⁵ <http://www.magyarokurir.hu/hirek/ferenc-papa-amikor-az-egyhazban-hianyzik-profecia-akkor-felulkerekedik-klerikalizmus-videoval>, kutatás ideje: (2015. augusztus 31.)

⁵⁶Ferenc pápa: *Evangelii gaudium*, i. m. 224.

Az értelmiségi is אִיבֵּן („nabi”), vezér, s mint az Ebed-Jahve, a Szenvedő Szolga, vállalja az új elhivatás megvalósításának kiharcolását, tetteivel és szenvedéseivel.⁵²

Amikor az értékek sérülnek, szükség van a prófétai hangokra.⁵³ Olyanokra, akik felemelik hangjukat és felrúgnak minket. Olyanokra, akik reménységgel a jövő felé fordulnak és képesek elhozni az újat:⁵⁴ az új bort, az új tömlőkbe. Olyanokra, akik az új kihívásokra, új helyzetekhez új megoldásokat és új utakat találnak. Ez a politikai hivatás és elkötelezettség pedig — ahogy már korábban említettük — az egyház prófétai küldetésének megnyilvánulása. És „[a]mikor az egyházban hiányzik a prófécia, akkor magának Istennek az élete hiányzik és helyébe lép a klerikalizmus”.⁵⁵

Mindezt szem előtt tartva a keresztény értelmiség feladata, hogy az emberi teljességet és a népet építő folyamatokat hívjon életre,⁵⁶ mint a társadalom lelkiismeretének hangja. A keresztény értelmiség hivatása, hogy az egység kovácsa legyen; miközben szellemi és lelki hidakat épít, lebontsa az elválasztó falakat. Így irányt mutatva a népnek és a mindenkori vezető rétegnek, képessé tehet arra, hogy felszámolva a társadalmi törésvonalakat, begyógyítva a régi sebeiket, meghallgassuk és megértsük egymást, és így elindítson a közös jövő felé vezető úton. Ez az út a párbeszéd útja, amely nem keveseké és nem keveseknek szól,⁵⁷ hanem odafordul mindenkihez, mert „mindenkivel párbeszédet kell folytatni, akár hisznek, akár nem, félelem nélkül és anélkül, hogy lemondanánk saját önzóosságunkról”.⁵⁸

S miközben missziós hivatásának megfelelően lelkiismeretként felemeli hangját a társadalmi ügyekben, az új evangelizáció jegyében nem arra törekszik, hogy rögeszmék módjára ráerőltesse álláspontját és elképzelését a tömegekre — nem téríteni akar, hanem vonzani —, hanem a humanista posztulátum elve alapján képes párbeszédet kezdeni és folytatni bárkivel.⁵⁹

III. Politika és teológia

Az előbbiekben láthattuk az értelmiségi és politikusi hivatás mi-benlétét, itt most a teológia szerepéről kell szót ejtenünk, annak fényében, hogy miként viszonyul egymáshoz a politika és a teológia.

Lehet-e egyáltalán bármiféle kapcsolatról beszélni a politika és a teológia kapcsán? Újra felmerül a kérdés, hogy nem feketedett-e be már a politika, amely túlságosan „veszélyes” terep lenne a keresztények számára. Erről már bőszégesen szót ejtettünk a fentiekben, és határozottan arra jutottunk, amit Edmund Burke úgy fogalmazott meg, hogy a gonosz diadalmához csak annyi kell, hogy a jók tétlenek maradjanak. Szókratész gondolata is kifejező, amikor πολιτικός-nek hívja azt, aki figyelembe veszi a közösség javát, szembe állítva az ιδιωτικός-szel (többes számban ιδιωτα), aki pusztán önmaga érdekeit tartja fontosnak, vagyis önző.

⁵⁷Uo. 239.

⁵⁸<http://www.magyarokurir.hu/hirek/ferenc-papa-az-uj-evangelizaciohoz-hiteles-tanasagtevkre- van-szukseg>, (2015. augusztus 31.)

⁵⁹Vö. Kis János: *Az állam semlegessége*. Atlantisz, Budapest, 1997, 106.

⁶⁰Patsch Ferenc: *A felszabadítás teológiája – korunkban*. Korunk, 2008. november, 37–45.

⁶¹Uo.

⁶²Uo.

⁶³Idézi Patsch Ferenc, in *Teológia*, 2014/1–2. 32.: Gustavo Gutiérrez: *Liberation Theologies/ Latin American*. In: *Dictionary of Third World Theologies*. Orbis Books, Maryknoll, New York, 131–133.

⁶⁴Patsch Ferenc: *Teológia életközében – A felszabadításteológiák eredete, irányzatai és kilátásai*. *Teológia*, 2014/1–2. 31.

⁶⁵Vö. Ferenc pápa általános kihallgatása a Szent Péter téren, 2014. szeptember 10., <http://www.magyarokurir.hu/hirek/ferenc-papa-az-irgalmassag-megvaltoztatja-szivunket> (kutatás ideje: 2015.június 8.)

Ha a politika és a teológia viszonyát vizsgáljuk, akkor megállapíthatjuk, hogy semmiképpen nem egy ideológiai megalapozásról van szó, nem egy politikai programot kísérő ideológiáról, hanem arról a valóságról, amelyről hajlamosak vagyunk elfeledkezni teológiai, akadémiai berkeken belül: ha Jézus elkötelezte magát a szegények mellett — akik Evangéliumának elsődleges címzettjei —, akkor a teológiának mint Istenről szóló beszédnek, s magának a teológusnak mint Isten népe szócsövének sem szabad elszakadnia ettől a közegtől. Annak a veszélynek lenne ugyanis kitéve, hogy meddő intellektuális játszadozássá válik, melynek többé nincsen valódi egzisztenciális jelentősége.⁶⁰

A teológus Isten titkainak gondnoka (1Kor 4,1). Isten pedig a szegényekben, a kicsikben rejtette el titkait (vö. Mt 11,25), s ez azt jelenti, hogy Jézus üzenetét csak az ő szemszögükből lehet megérteni, s „a keresztény teológia művelése csak a szegények perspektívájából lehetséges”.⁶¹ Olyannyira, hogy amelyik teológus nem azonosul a szegényekkel, nem is lehet igazán keresztény.⁶²

De hogyan lehet Istenről mint jóságos, irgalmas Atyáról beszélni azoknak, akik szenvednek a szegénységtől és elnyomástól? „Hogyan mondhatjuk el a szegényeknek, akik szenvednek, hogy Isten leányai és fiai? Mely szavakat használjuk, hogy az élet Istenét hirdessük olyan férfiaknak és nőknek, akik igazságtalanul halnak meg?”⁶³

A teológus feladata az is, hogy utat találjon ezeknek az emberek szívéhez és értelméhez is,⁶⁴ s így módon a teológiai fogalomképzés újszerűségéről, sőt, a teológia művelésének egy új módjáról van szó.

Abból indulunk ki, hogy a teológia egyszerre teória és praxis, elmélet és gyakorlat. A kereszténység folytonos úton járás, amely cselekvésre készítet, és a missziós dinamizmus jegyében a tettek mezejére küld. Jézus nem elvont elveket hirdetett meg. Persze, tanításában jelen van az elmélet, a filozófia, a „tudomány és a bölcsesség összes kincsei”, de szavai arra szolgálnak, hogy megvilágítsák tettei jelentőségét.⁶⁵ Fontos szem előtt tartanunk tehát azt, hogy a valóság fontosabb az eszménél.⁶⁶

Így válik a teológia hitelessé: ha felismeri azt a tényt, hogy az Isten iránti szeretet a felebaráti szeretetre készítet, és ennek az elköteleződésnek a teológiában is meg kell nyilvánulnia. Politikailag érzékeny teológia ez, amelyben jelen van a *compassio*,⁶⁷ az a fajta együttérzés, amely nem merül ki pusztán az elméleti részvétben, hanem sokkal inkább egy cselekvő, mások szenvedésébe való önmagunk behelyezését fejez ki.

Ennek fényében az új evangelizáció indította teológia felé való felszólítás így hangzik: „ébredés, kinyitni a szemet!”⁶⁸ Nyissuk ki a szemünket, hogy észrevegyük mások arcát, meghalljuk mások kiáltását, és átéljük mások szenvedését! Odafordulni a mellettem élő ember felé... És ennek a teológiában is határozottan meg kell nyilvánulnia.

Nem folytathatunk „fiókteológiát”, és nem lehetünk „önmagába záruló, vagy újra és újra bezáródó teológiai rendszer”,⁶⁹ amelyben

- ⁶⁶Vö. Ferenc pápa: *Evangelii gaudium*, i. m. 231.
- ⁶⁷Vö. Johann Baptist Metz: *Memoria passionis. Veszélyes emlékezet a pluralista társadalomban.* (Ford. Görföl Tibor.) Vigilia Kiadó, Budapest, 2008, 194–233.
- ⁶⁸Uo. 216.
- ⁶⁹Johann Baptist Metz: *Az új politikai teológia alapkérdései*, i. m. 157.
- ⁷⁰Ferenc pápa: *Evangelii gaudium*, i. m. 95.
- ⁷¹Johann Baptist Metz: *Az új politikai teológia alapkérdései*, i. m. 60.
- ⁷²Uo. 61.
- ⁷³Uo. 60.
- ⁷⁴Uo. 18.
- ⁷⁵Ferenc pápa: *Evangelii gaudium*, i. m. 194.

hivalkodó törődés mutatkozik az egyház liturgiája, tanítása és presztízse iránt, anélkül, hogy behelyeznék az Evangéliumot Isten népébe és a történelem konkrét szükségleteibe,⁷⁰ hanem legyünk egyfajta nyugtalanságból táplálkozó teológia, amely nem a „frusztrált keresztények”⁷¹ hatásterülete, hanem olyanoké, akik a keresztény hit és az ezt hordozó hagyomány kritikai lelkiismerete kívánnak lenni, s ily módon nem függetlenedhetnek a társadalmi és a gyakorlati vonatkozásoktól.⁷² Miguel Bonini is azt hangsúlyozza, hogy a teológiának abba kell hagynia a világ értelmezését, és el kell kezdenie megváltoztatni azt. Ezen azt értjük, hogy nem állhatunk meg csupán az elvi szinten történő, és ideák menti teológizálásnál, hanem a megvilágító értelmezések segítségével, a teóriából táplálkozó praxis által a világ átalakítása, formálása is feladataink közé tartozik.

A politika és a teológia kapcsolatánál világossá válhat számunkra, hogy itt inkább a teológia és az egyház belső lényegével kapcsolatos mozzanatok állnak a középpontban, s így az üzenet a teológia és az egyház belső lényegét érinti, nem pedig a politika teológiájának kidolgozásáról van szó.⁷³ Szenvedélyes kritika ez egyszerre a hatalmon, de ugyanakkor az egyház is vád alá kerül, „ha túl halkán, vagy túl későn ad hangot kritikai szavának világunk hatalmasságaival szemben, illetve ha csak vonakodva száll síkra”.⁷⁴

Ezért újra fel kell fedeznünk az egyházat mint Isten népét, nem pedig mint néhány kiváltságos és kiválasztott visszahúzódó elitközösségét! Az új evangelizáció arra szólít, hogy bele kell helyoznunk életünket és egész gondolkodásunkat Isten népébe, ahogy az Ige is testté lett (Jn 1,14), hogy mi is tudjuk, mi lakik az emberben (Jn 2,25).

Az új evangelizáció a politika és a teológia kapcsolatát illetően emlékeztetünkbe vési, hogy „ne csak arra törekedjünk, hogy ne essünk tanbeli tévedésekbe, hanem arra is, hogy hűségesek legyünk az élet és bölcsesség eme fényességes útjához”.⁷⁵ Így elkerülhetjük annak veszélyét, hogy passzívak, engedékenyek vagy vétkesen cinkosok legyünk az élet elviselhetetlenül igazságtalan élethelyzeteivel, és az azokat fenntartó politikai rezsimekkel szemben.⁷⁶

Befejezés

- ⁷⁶Hittani Kongregáció: *Libertatis nuntius* instrukció (1984. augusztus 6.), XI. 18: AAS 76 (1984), 907–908.
- Láthatjuk, hogy az „új bort, új tömlőkbe!” evangéliumi felszólítás mindenekelőtt lelki megtérést, lelki megújulást jelent, amely első lépése annak, hogy valóban mások szolgálatára tudjuk elkötelezni magunkat. Röviden ebben áll a politika lényege is: szeretetből elkötelezni magam a közösség szolgálatára. Nem úgy általában, elméleti szinten, hanem itt és most, a teória és a praxis egységében, és ez a szemlélet a nyitja a politika gyakorlati terepén való, szegények melletti döntés megvalósításának, és a szegénység legkülönfélébb kihívásai megválaszolásának.

A nagy kérdés valójában tehát nem is az, hogyan tudjuk összeegyeztetni a kereszténységet, a teológiát vagy az értelmiségi létfor-

mát a politikával, hanem az, hogyan történhet meg egyáltalán az, hogy anélkül gondolkozunk róluk, hogy nem vesszük alapul egységüket.

A hiteltelenné vált politikát újra hitelessé kell tennünk, és ebben a feladatban nem lehetünk közömbösek, mert a politika, a közjó, az igazság szolgálata és a szeretet eme útja mindenkit érint. Ha mi magunk hitelesek akarunk maradni, nem zárkozhatunk el — sem az egyház, sem a teológia, sem az egyén — a társadalmi problémáktól.

És azt sem engedhetjük meg magunknak, hogy ebben a kérdésben szükségképpen választanunk kelljen az imádság és a cselekvés között, hiszen az ebben a dolgozatban felvázolt „új spiritualitás” éppen az imádság alapján nyeri el felszabadító erejét.⁷⁷ Az imádság segít abban, hogy valóban hasonlónak váljunk Jézushoz. Felszabadító erőként, a tettek mezejére lépve pedig elkerüljük annak veszélyét, hogy hitünk csupán ópium legyen.

Ha Jézushoz akarunk hasonlónak válni, akkor útra kelünk, és örömhírt viszünk a népeknek (vö. Mk 16,15). A politika útján pedig újra találkozhatunk a néppel, a „megfeszített néppel”, az emberek sokaságával, akik megfáradtak, akik nem találnak élelmet és szálalást, mert a pusztaságban élnek (vö. Lk 9,12). Újra meghalljuk a panaszt, a kiáltást, hogy „nincs boruk” (Jn 2,3) és nincs elég élelem.

Mi a keresztény értelmiség válasza erre? Mit kell tennie, mit válaszoljon a szegények, a nyomorban, igazságtalanságban, elnyomásban és rabszolgaságban szenvedők társadalmi kihívására?

Az új evangelizáció fényében megvilágított politika így felel: „Keljetek fel, menjünk” (Mt 26,46), „Ti adjatok nekik enni” (Lk 9,13).

⁷⁷Johann Baptist Metz:
*Az új politikai teológia
alapkérdései*, i. m. 69.

A VIGILIA KIADÓ AJÁNLATA

WALTER KASPER BÍBOROS

Ferenc pápa – A gyengédség és szeretet forradalma

Megválasztása óta Ferenc pápa a világ érdeklődésének középpontjában áll. Magyar nyelven is tucatnyi könyv jelent meg már róla, többségük azonban megreked az életrajzi adatoknál. Walter Kasper könyve azt a teológiai háttérrel tárja fel, amely meghatározza a pápa gondolatvilágát. Mindkettőjük meghatározó üzenete Isten irgalmasságának teológiája, Szent II. János Pál nyomdokain járva. A könyvnek különös aktualitást ad, hogy Ferenc pápa az új esztendő az irgalmasság rendkívüli szentévének nyilvánította, amely 2015 decemberével vette kezdetét. Ára: 1.840 Ft

Megvásárolható vagy megrendelhető a Vigilia Kiadóhivatalban és a honlapunkon:

1052 Budapest, Piarista köz 1. IV. em. 420.

Telefon: 36-1-317-7246; 36-1-486-4443; Fax: 36-1-486-4444;

E-mail: vigilia@vigilia.hu; Honlap: www.vigilia.hu